

לְמַטְרָה - הלמ"ד בשווא נע, ואין לקרוא 'למטרה' בפתח.

כ' כ"א: לְךָ מִצָּא אֶת־הַחֲצִים - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'עַד בֵּית־לָחֶם'.

כִּי־שָׁלוֹם לָךְ וְאֵין דְּבָר חִיִּי - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתבית 'דְּבָר', שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר' שבתבית 'לָךְ', שאם לא יטעים כראוי ישמע שהפיסוק הוא 'כִּי שָׁלוֹם לָךְ, וְאֵין דְּבָר חִיִּי' בעוד שהפיסוק הוא 'כִּי שָׁלוֹם לָךְ וְאֵין דְּבָר, חִיִּי'.

כ' כ"ה: **כְּפָעַם | כְּפָעַם** - מונח לגרמיה, ואינו מונח רגיל עם פסיק אחריו.¹

כ' כ"ו: **מְאֻמָּה** - הטעם מלעיל באל"ף, וכן הוא להלן (כ' ל"ט).

כ' כ"ז: **מִמְחַרֶּת** - יש אומרים שהמ"ם בקמץ קטן, ויש אומרים שהמ"ם בקמץ גדול.²

מִמְחַרֶּת הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'מִמְחַרֶּת הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי', ויש בזה שינוי משמעות.

כ' כ"ח: **עַד־בֵּית לָחֶם** - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'עַד בֵּית־לָחֶם'.

כ' כ"ט: **כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בְּעִיר** - יש להקפיד על הניגון המחבר של התלישא קטנה, שלא ישמע שהפיסוק הוא: 'כִּי זָבַח, מִשְׁפָּחָה לָנוּ בְּעִיר. אלא הכל ענין אחד: 'כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ, בְּעִיר'.

אִמְלָטָה - הטעם מלעיל במ"ם, והלמ"ד בשווא נע.³

כ' ל': **בִּיהוֹנָתָן** - היו"ד לא נשמעת, ונקרא 'בִּיהוֹנָתָן'. ואין לקרוא 'בִּיהוֹנָתָן' בשווא.

כ' ל"א: **כִּי כָל־הַיָּמִים** - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'כִּי כָל־הַיָּמִים'.

וְעָתָה - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'וְעָתָה' באל"ף.⁴

כִּי בְרִמּוֹת - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'כִּי בְרִמּוֹת'.

כ' ל"ג: **כִּי־כָלָה הָיָא** - הטעם מלעיל בכ"ף.⁵

כ' ל"ד: **בְּחִירְיָאָה** - יש אומרים שהבי"ת בקמץ קטן,⁶ ויש

אָנָּה אֲנַחְנוּ עֲלֵימ, אָנָּה אֶלֶף מְרוּחָד, וכתב המגיה על המכלול שאולי מוטעם כן משום האות הגרונית שאחריה (ואמנם יש עוד מקומות בהם באה אות גרונית אחר 'אָנָּה' ובהם מוטעם מלעיל, אך כנראה זוהי רק נטיה ולא כלל גורף), ולפי זה יתכן שגם כאן מוטעם 'עֲצָה' מלרע משום האות הגרונית שאחריה.

¹ בניגון הטעמים המקובל יש נטיה לנגן ולהטעים את התביר בניגון מפסיק יותר מהטפחא, אך באמת הטעם טפחא הוא מפסיק יותר מהתביר, ויש להקפיד על הניגון המתאים בכל מקום של צירוף הטעמים תביר וטפחא, כי בהרבה מקומות זה משנה את פירוש הענין.

וכבר העירו על טעות נפוצה זו של הטעמת התביר בניגון מפסיק יותר מאשר הטפחא והשיבוש הנגרם מזה, בספר דברי קהילות (עמ' 48 הערה י'), ובספר עלה יונה (עמ' ת"ה).

ובמשנה (פסחים נ"ה ע"ב) אֵיתָא, שאחד מהדברים שאנשי יריחו עשו שלא כדון, שהיו כורכין את שמע, ופירש רבא בגמ' (נ"ו ע"א) שהיו אומרים 'היום על לְבָבְךָ', וזה שלא כדון כי משמע שרק היום יהיו על לְבָבְךָ ולא מחר. וההטעמה שם היא 'אֵשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם עַל־לְבָבְךָ' בתביר טפחא, וטעותם היתה שהפסיקו בתביר יותר מאשר בטפחא.

² הטעם מונח הוא טעם מחבר, ואילו הטעם מונח לגרמיה (שתמונתו כמונח רגיל, אלא שבא פסיק אחריו להודיע שהמונח שלפניו הוא המונח המפסיק) הוא טעם מפסיק, ובדרך כלל הוא בא לפני מונח רביעי (כגון: אֶת־כָּל־עֶשֶׂב | וְזָרַע, וְלֶחֶל | רֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ), אך יש פעמים שבא גם לפני טעמים אחרים.

וכאשר בא מונח ואחריו פסיק, ואין אחריו מונח רביעי, יש להסתפק אם הוא מונח לגרמיה, או שהוא מונח רגיל אלא שבא אחריו פסיק (פסיק בא רק אחר טעם מחבר, ועניינו להורות על שהיה מועטת מסיבות שונות, ולרוב אינו בא מסיבות תחביריות של פיסוק וחבור הענין, שעיקר התחביר מתבטא בניגון הטעמים בלבד, ולא ע"י שהיה בין התיבות).

וכדי לדעת איזה פסיק מורה על שהיה בפועל, ואיזה פסיק מורה שהמונח שלפניו הוא מונח לגרמיה המפסיק, מונה המסורה את כל הפסיקים שבמקרא המורים על שהיה, וכל פסיק שאינו נמנה ברשימה זו, מוכח שהוא לגרמיה. ומוזה שפסיק זה אינו נמנה ביניהם, מוכח שאינו אלא סימן שהמונח שלפניו הוא מונח לגרמיה ולא המונח המשרת (רשימה זו של המסורה מצויה בכתבי יד שונים של המקרא, וכן במערכת המסורה שבדפוס מק"ג (אות פ'), אך הרשימה שבמק"ג שגויה ומבולבלת מאד לעומת הרשימות המצויות בכתבי היד הטובים).

וכלל נוסף ישנו (מבוא בספרי המדקדקים העוסקים בכללי הטעמים, ובגון בספר טעמי המקרא המיוחס לר' יהודה בן בלעם), שכל מונח ואחריו רביעי, שיש פסיק ביניהם, לעולם המונח הוא מונח לגרמיה, ואינו מונח רגיל עם פסיק אחריו, פרט לפעם אחת בתנ"ך (בישעיה מ"ב ה': הָאֵל־לִי) שהוא מונח ופסיק, ואינו מונח לגרמיה.

³ שדרך האות הקודמת לחטף, להינקד בניקוד החטף, וכיון שהאות הגרונית שאחר הקמץ מנוקדת בחטף קמץ קטן, מסתבר שהקמץ שלפניו הוא קמץ קטן.

ואמנם אין דרך קמץ קטן לבוא בהברה פתוחה, אך כאן ההברה סגורה

במקורה, שהלא האות הגרונית היתה ראויה להינקד בשווא נח (מקקרת), ורק בגלל שדרך שווא נח באות גרונית להתרחב לחטף, הורחב השווא שבאות הגרונית לחטף קמץ ונפתחה ההברה. וכיון שבמקור ההברה היתה סגורה, דינה כהברה סגורה, ולכן יכול לבוא בה קמץ קטן.

⁴ כתבו המדקדקים שאחר קמץ קטן יבוא תמיד שווא נח או דגש, וכאן שאין דגש או שווא נח אחר הקמץ הוא בהכרח קמץ גדול. וכך היא מסורת הספרדים שכל קמץ שאין אחריו שווא נח או דגש, הוא נהגה כקמץ גדול.

⁵ יש שכתבו (בית מקרא, ריו"ה בהבנת המקרא דברים כ"ט כ') שכאשר באים כמה טעמים מחברים זה אחר זה, ראשון ראשון רהוט יותר למילה שלאחריו, ולפי זה תיבת 'זָבַח' מחוברת לתיבת 'מִשְׁפָּחָה', יותר מאשר תיבת 'מִשְׁפָּחָה' מחוברת לתיבות 'לָנוּ', ולפי זה הפיסוק כאן הוא 'כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה, לָנוּ'. אך מקובל שאין הבדל כלל בין הטעמים המחברים, וכולם מחברים במידה זהה, ולפי זה כל התיבות במשפט 'כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ' מחוברות אחת לשניה במידה זהה.

⁶ משום נסוג אחור. וענין זה מבואר בגליון פרשת בראשית תשע"ו הערה ג'.

⁷ ואע"פ ששווא הבא אחר הטעם הוא שווא נח, אפילו כשלפניו תנועה גדולה. כאשר הטעם נסוג אחור ממקומו, ובא אחריו שווא, השווא נשאר נע כדינו הרגיל אחר תנועה גדולה, שטעם שנסוג אחור אין כוחו כטעם לגבי זה, כיון שאינו מקום הטעם המקורי (מנחת שי בראשית י"ט ט', בשם ערוגת הבושם פ"ג ד"ה אמנם).

⁸ בגמרא (מגילה כ"ד ע"ב) כתוב שאין לכהן לישא את כפיו אם קורא אות אל"ף כאות עי"ן או אות עי"ן כאות אל"ף, וכן אין למנות כשליח ציבור מי שקורא כן. וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן נ"ג סעיף י"ב).

ובמשנה ברורה שם (סקל"ז) הביא את דברי האחרונים, שכתבו שבמקום שכולם מדברים כך מותר.

אך אע"פ שבמקום שכולם קוראים כך מותר להעלותו כש"ץ כיון שכך רגילים באותו מקום, מ"מ לכתחילה ודאי ראוי ונכון להדר לקרוא כהוגן בהגייה הנכונה.

ובערוך השולחן (סימן נ"ג סעיף י"ה, סימן ס"א סעיף ח', סימן ס"ב סעיף ב') כתב שבמדינותינו אין בקיאים בחילוק שבין אל"ף לעי"ן, אך בכל זאת כתב (סימן ס"א סעיף ח') שבקריאת שמע יש לדקדק להפרישם זה מזה, וכתב עוד (סימן ס"ב סעיף ב') שהמדקדק במצוות יראה לדקדק בזה הרבה בכל התורה, ושכרו גדול כשמדקדק בזה, ובפרט במקום שאם קורא שלא כראוי משתנה המשמעות.

⁹ הכלל הוא שאותיות השימוש ב' ו' כ' ל' שאינן מיוחדות מנוקדות בשווא, כגון: 'בְּרוּחַ', 'וְרוּחַ', 'כְּרוּחַ', 'לְחֹשֶׁךְ' (למעט וי"ו השימוש לפני אותיות בומ"פ שמנוקדת בשווא, כגון: 'וּבְנִימִין', 'וּפְרָעָה').

וכאשר המילה מתחילה בשווא נע, או בשווא מורכב שדינו כשווא נע,

אומרים שהבי"ת בקמץ גדול".

נַעֲצָב - העי"ן בשווא נח, ואין לקרוא 'נַעֲצָב' בסגול.

כ' ל"ט: **אֶדְ יְהוֹנָתָן וְדָד** - יש לשים לב לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים 'אֶדְ יְהוֹנָתָן וְדָד'.

כ' מ"א: **וַיִּפֹּל לְאַפִּי אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים** - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתיבת 'וַיִּשְׁתַּחוּ', שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר* שבתיבת 'אֶרְצָה', שאם לא יטעים כראוי ישמע שנפל פעם אחת והשתחוה שלש פעמים, בעוד שפירושו שנפל והשתחוה שלש פעמים.

וַיִּשְׁקוּ | אִישׁ אֶת־רַעְיוֹהוּ וַיִּכְבְּלוּ אִישׁ אֶת־רַעְיוֹהוּ עַד־דָּוֶד הַגָּדִיל - יש להקפיד להטעים היטב את הזקף המפסיק שבתיבת 'אֶת־רַעְיוֹהוּ' השניה, שהוא ניגון מפסיק יותר מהרביעי שבתיבת 'אֶת־רַעְיוֹהוּ' הראשונה, שאם לא יטעים כראוי ישמע שדוד הגדיל רק בבכיה, בעוד שפירושו שהגדיל גם בנשיקה וגם בבכיה.

כ' מ"ב: **בִּינִי וּבִינְךָ וּבִין יִרְעִי וּבִין יִרְעֶךָ עַד־עוֹלָם** - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתיבת 'יִרְעֶךָ', שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר שבתיבת 'יִרְעִי' ומהרביעי שבתיבת 'וּבִינְךָ', כדי שיובן ש'עַד־עוֹלָם' חוזר על הכל.

❖❖❖ ❖❖❖ ❖❖❖

❖ חילופי נוסחאות ❖

כ' י"ח: **וַנִּפְקְדֶּךָ / (וַנִּפְקְדֶּךָ)**

הטעם מלעיל בקו"ף, ובזקף גדול - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ה ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ז, א"ב א"י. ~ ובדפוסים: גינצבורג, קסוטו, ברויאר.

הטעם מלרע בתי"ו, ובזקף קטן - בכתבי היד: א"א א"ג א"ד א"ח א"ט. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה, לטריס, קורן. וראה הערה ט'.

כ' כ"א: **קָחְנוּ | וְנָאָה / (קָחְנוּ וְנָאָה)**

בפסיק - בכתבי היד: ט"א ט"ב ס"א ס"ג ס"ה ס"י ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ז, א"א א"י א"י. ~ ובדפוסים: רוו"ה, גינצבורג, קסוטו, ברויאר. ~ וכן מוכח מהמסורה ט'.

לֹא פָסִיק - בכתבי היד: ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י, א"ג א"ה א"ז א"ח א"ט. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, לטריס, קורן.

מוטעמת ('קד'), ולכן התיבה ראויה להיות מוטעמת בזקף קטן, אך אם היא מוטעמת מלעיל, יש בה רק הברה בלתי מוטעמת שלפניה שווא נע ('קד'), שהרי הברת 'קד' מוטעמת, ולכן התיבה ראויה להיות מוטעמת בזקף גדול. ולעצם ההטעמה אם היא מלעיל או מלרע, הנה פעלים בלשון עבר מוטעמים מלעיל, כגון: אֶמְרָתִי, הֶלְכָּתִי, הִלְכָּתִי, נָתַתִּי, פָּקְדָתִי. אך כאשר נוספת ו' ההיפוך לפני פעלים כדי להפוך את זמנם מזמן עבר לזמן עתיד (כגון 'אֶמְרָתִי' שפירושו תאמר, 'וְהִלְכָּתִי' שפירושו תלך), במקרים אלו גם הטעמת המילה משתנה והיא מוטעמת מלרע במקום מלעיל, כמו: וְהִלְכָּתִי בְּדִרְכֵּי, וְהִלְכָּתִי לְרַעְיָךְ, וְהִלְכָּתִי אֵלָיו, וְהִלְכָּתִי אֶתְכֶם.

ולכן בפשטות אמור להיות מוטעם כאן 'וַנִּפְקְדֶּךָ' מלרע.

אך ישנם חריגים שבהם נשארת ההטעמה מלעיל גם כשהפעל מוהפך לעתיד, וביניהם כאשר המילה באה בהפסק, וכגון 'וְהִלְכָּתִי וְשָׁבָתִי', 'תְּבַנֶּה וְשָׁבָתִי', 'שְׁתִּיבוֹת וְשָׁבָתִי' 'וְשָׁבָתִי' מוטעמות מלעיל כיון שבאות בטעם אתנחתא או סוף פסוק שהם מפסיקים חזקים והאות המוטעמת אף מנוקדת בקמץ במקום בפתח משום כך.

וכאשר המילה באה בטעם מפסיק חזק אך פחות מאתנחתא וסוף פסוק, כגון זקף או טפחא, רק במקרים מעטים ישתנה הניקוד מחמת הפסק הטעם, אך לגבי שינוי מקום ההטעמה למלעיל במקום מלרע, פעמים רבות ישתנה המיקום מחמת הפסק כזה, וזו צורת הפסק בינונית, שמצד אחד הניקוד אינו משתנה אך מצד שני מיקום ההטעמה כן משתנה, וכגון: 'וְהִלְכָּתִי חֵי אֲנֹכִי לְעֹלָם', 'אֶכֶל בְּכֶסֶף תִּשְׁבְּרֵנִי וְהִלְכָּתִי', שמוטעמים מלעיל מחמת הזקף המפסיק, אך מנוקדים בפתח, וכן: 'וְנִבְרָתִי לְעוֹלָם' שמוטעם מלעיל מחמת הטפחא המפסיק אך מנוקד בפתח (וראה בהרחבה בספר 'צורות הקשר וצורות הפסק בעברית שבמקרא' עמ' 277 ואילך).

וגם כאן הטעם להטעמת 'וַנִּפְקְדֶּךָ' מלעיל הוא מחמת הזקף המפסיק שגרם לצורת הפסק בינונית שבה מוטעם מלעיל אך מנוקד בפתח, ומסתבר שההטעמה מלרע במעט ספרים מקורה בתיקון יתר שנעשה כדי להתאים לכללי הדקדוק, שהרי פעלים עם וי"ו ההיפוך דרכם להיות מוטעמים מלרע (וידוע הכלל שכאשר יש נוסח אחד שיותר מובן ומסתבר, ונוסח שני שפחות מובן, יש חשד שדווקא הנוסח המסתבר יותר הוא הנגה מלאכותית וניסיון לתקן את הנוסח הפחות מובן), ובאמת הטעמה זו לא נמצאת כלל בכתבי היד המזרחיים והספרדים הטובים, אלא רק בחלק מכתבי יד האשכנזיים, אשר ידועים בחוסר דיוקם, ורק בדפוסים נפוצה הטעמה זו, כנראה בעקבות דפוס מק"ג שבדפוסים רבים נמשכו אחר נוסחאותיו.

טו ברשימות המסורה המונות את כל הפסיקים שבמקרא (רשימה זו נמצאת בכ"י לניגוד סוף בביאים, מק"ג מערכת המסורה אות פ', וברשימות מסורה שבכתבי יד רבים), מנוי פסוק זה, ומוכח שיש בו פסיק.

ישתנה ניקוד אות השימוש משום שאין מילה יכולה לפתוח בשני שוואים. והכלל הוא שלפני שווא פשוט ניקודו אותיות בב"ל בחיריק ואות וי"ו בשוורק, כגון: 'בִּשְׁנִי', 'וּשְׁנִי', 'כִּשְׁנִי', 'לִשְׁנִי'.

ולפני שווא מורכב, אות השימוש תנוקד כניקוד הבא עם השווא שאחריה, שדרך האות הקודמת לחטף להנקד כניקוד החטף, כגון: בתיבת 'אֶמֶת' הפותחת בחטף סגול, ניקודו אותיות השימוש בסגול: 'בְּאֶמֶת', 'וּבְאֶמֶת', 'לְאֶמֶת'. בתיבת 'אֶשֶׁר' הפותחת בחטף פתח, ניקודו אותיות השימוש בפתח: 'בְּאֶשֶׁר', 'וּבְאֶשֶׁר', 'לְאֶשֶׁר'. בתיבת 'אֶנִּית' הפותחת בחטף קמץ, ניקודו אותיות השימוש בקמץ: 'בְּאֶנִּית', 'וּבְאֶנִּית', 'לְאֶנִּית' (כללים אלו הביא רד"ק במכלול דף ל"ט).

ולכן, כאשר האות שאחר אות השימוש מנוקדת בחטף קמץ ומומילא אות השימוש תנוקד בקמץ (כגון: 'בְּחֵר', 'וּבְחֵר'), הסברא הפשוטה היא שהקמץ שבאות השימוש הוא קמץ קטן, שהרי כל הטעם שאות השימוש מנוקדת בקמץ הוא משום החטף קמץ קטן שאחריה, וכיון שאחריה מנוקד בחטף קמץ קטן, הקמץ שבאות השימוש ראוי להיות קמץ קטן, ואין טעם לזה שאות השימוש תנוקד בקמץ גדול משום שאחריה בא חטף קמץ קטן.

ג' שהרי כתבו המדקדקים (ראה רד"ק מיכה ב' י"ב ותהלים פ"ו ב') שקמץ עם מתג הוא קמץ גדול, ואף כשנראה שע"פ משפט הלשון הוא אמור להנקד בקמץ קטן. וכן כתבו המדקדקים שאחר קמץ קטן יבוא תמיד שווא נח או דגש, וכאן שאין דגש או שווא נח אחר הקמץ, הוא בהכרח קמץ גדול. וכך היא מסורת הספרדים שכל קמץ שאין אחריו שווא נח או דגש נהגה כקמץ גדול.

ד' הטעמים זקף גדול וזקף קטן הם תמורות הזקף, דהיינו שכח הפיסוק שלהם זהה לגמרי, ורק ניגונם שונה, ומה שקובע איזה משניהם יבוא אינו תלוי בתחביר הפסוק אלא רק בצורת המילה המוטעמת, משום שיש צורות שמתאימות יותר למנגינה אחת ויש שמתאימות למנגינה אחרת.

ואלו הכללים מתי יבוא זקף קטן ומתי יבוא זקף גדול:

כאשר יבוא לפני הזקף טעם משרת, או טעם מפסיק שפיסוקו קטן מהזקף (וממילא הזקף שולט על יותר מתיבה אחת), יבוא הטעם זקף קטן, משום שזקף גדול מוטעם רק כאשר הוא שולט על תיבתו בלבד.

כאשר הזקף שולט על תיבתו בלבד, ויש בתיבה תנועה בלתי מוטעמת שלפניה וגם לאחריה יש תנועה בלתי מוטעמת או שווא נע, או שהתיבה מוטעמת בגעיית חובה, התיבה תהיה מוטעמת בזקף קטן, אם לא נתיקים אחד מן התנאים הנ"ל, התיבה תהיה מוטעמת בזקף גדול (טעמי המקרא בכ"א ספרים עמ' 120 ואילך).

וממילא, בתיבת 'וַנִּפְקְדֶּךָ' המחלוקת בהטעמה תלויה במחלוקת אם ההטעמה מלעיל או מלרע, משום שאם ההטעמה מלרע, ממילא יש בתיבה זו תנועה בלתי מוטעמת ('נפ') שלפניה שווא נע (י) ולאחריה תנועה בלתי

כ' ל"ו: מָצָא נָא / (מָצָא-נָא)

במרכא – בכתבי היד: ט"א ט"ב, ס"ג ס"ד ס"ז ס"א סט"ו, א"ב א"ה. ~ ובדפוסים: מק"ג, גינצבורג^{טו}, ברויאר.

במקף – בכתבי היד: ס"ו ס"ח ס"ט ס"ב ס"ז א"א א"ו א"ז א"ח א"ט א"י. ובדפוסים: רא"פ, רוו"ה, לטריס, קסוטו, קורן.

כ' ל"ו: הַחֲצִי, הַחֲצִי, הַחֲצִי / (הַחֲצִי, הַחֲצִי, הַחֲצִי)

הטעם מלעיל בחי"ת – בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ח ס"ט ס"א ס"ב ס"ג סט"ו ס"י, א"א א"ב א"ג א"ד א"ו א"ז א"ח א"ט א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, לטריס, גינצבורג, קסוטו, קורן, ברויאר.

הטעם מלרע בצד"י – בכתב היד: א"ה. ~ ובדפוס: רוו"ה^י.

^{טו} ובגליון שם כתב 'כן ב"א, ב"ג מצא-', והיינו שיש כתבי יד שמסרו כאן על חילוף בו לבן אשר מוטעם 'מָצָא נָא' במרכא ולבן נפתלי מוטעם 'מָצָא-נָא' במקף. אך בחילופי מישאל חילוף זה מופיע 'בן אשר מָצָא-נָא את בן נפתלי מָצָא-נָא את', ונראה מזה שחלקו רק האם יש מתג או לא (ומנוסח זה נראה ששניהם הסכימו לגבי המקף). ובחילופים שבספר המסורה ברשימה הראשונה (חלק א' עמ' תקע"ט) חילוף זה אינו מופיע כלל, וברשימה השניה (חלק ג' עמ' ט"ז) מופיע כחילוף בגינצבורג שלבן אשר מוטעם 'מָצָא נָא' במרכא ולבן נפתלי מוטעם 'מָצָא-נָא' במקף, ומסתבר כחילוף זה משום שבכתר מוטעם 'מָצָא נָא' במרכא.

" וכתב רוו"ה בשם יהב"י (בספרו דרכי הניקוד) ומקנה אברם שבת"בת 'חצי' שהיא מלשון חץ ההטעמה תהיה מלרע, כדי לבדל מילה זו ממילת 'חצי' שפירושה מחצית המוטעמת מלעיל, כמו 'אַמְתִּים וְחָצִי אֶרֶב'. אך באמת בכל כתבי היד המדויקים מוטעם כאן מלעיל, ולהטעמת 'חצי' מלרע אין כמעט זכר בכתבי היד שבידינו, וכנראה שבספרים שהיו בידי יהב"י

ומקנה אברם היה מוטעם מלרע. ומבחינה דקדוקית, בספר חלקת הנקוד (עמ' 134) כתב שעיקר כדברי יהב"י, משום שכאשר באה יו"ד נוספת (שבאה בסוף המילה והיא יתירה על עיקר המילה, כמו המשפיל; המגביה) במילה המוטעמת מלרע, תישאר המילה מוטעמת מלרע גם בתוספת היו"ד, אך כבר דחה דבריו ברכר (בהערותיו לתנ"ך יהואש על פסוקו) שהלא מילת 'חץ' עיקרה 'חצץ' אלא שנשמטה האות הכפולה (וכמו שכתב רד"ק בשרשים) ולכן נחשבת כמוטעמת מלעיל, ועוד כתב, שאילו היה מוטעם כאן 'חצי' מלרע, היה על המסורה לעמוד על חילוק זה.

ושד"ל (אגרות שד"ל עמ' 1216) כתב שרד"ק (מכלול קע"ד ע"ב) הזכיר 'אַמְתִּים וְחָצִי' אבל 'הָלוֹא הַחֲצִי' אינו מזה המשקל כי היו"ד בו נוספת ופירושו החץ, ואם היה שינוי בהטעמה היה כותב חילוק זה, שהרי כתב על ההבדל ביניהם, ומשתיקתו מוכח שלא סבר שיש חילוק ביניהם במקום ההטעמה.